

Marsai Viktor:¹ Polgárháború Etiópiában: a 2020-as tigráji válságról

Vezetői összefoglaló

- A 2020. november 4-én kitört tigráji háború kapcsán megjelenő politikai állásfoglalások és nyilatkozatok alapján a külső – elsősorban nyugati – szereplők zöme nincs tisztában a válság valós dinamikáival és körülményeivel, ezért válszaik gyakran kifejezetten károsak.
- A lázadó TPLF hosszasan készült a konfliktusra, és az elmúlt egy évben bebizonyította, hogy nem hajlandó érdemi kompromisszumokra, sőt tevékenységével szisztematikusan bomlasztja a szövetségi állam egységét.
- A TPLF a dansai bázis elleni fegyveres támadással katonai agressziót követett el a szövetségi adminisztrációval szemben, amelyet nem lehet tárgyalásos úton rendezni: az etióp lakosság zöme ugyanis a lázadók fellépését az Etiópia egésze elleni akcióként értelmezi, és határozott fellépést várt el a kormányzattól.
- Abij Ahmed miniszterelnök számára – figyelembe véve az országban máshol is tapasztalható etnonacionalista, sőt szeparatista tendenciákat – nem maradt más választás, mint a hadsereg bevetése.
- A nemzetközi szereplők legfontosabb feladata az, hogy megértve a krízis kereteit és dinamikáit, abban segítsék a szövetségi kormányzatot, hogy minél előbb pacifikálhassa a területet, újraindítsa ott a közszolgáltatásokat és az adminisztrációt, végül pedig a gazdaságot.
- Az esetleges nyomásgyakorlásnak Addisz-Abeban nem a TPLF-fel való tárgyalásra kell koncentrálnia, hanem arra, hogy az ENDF és a szövetségi kormány valóban a tigrinya lakosság felszabadítóiként és védelmezőiként működjön.

2020. november 4-én, a 2019-ben Nobel-békedíjjal kitüntetett miniszterelnök, Abij Ahmed katonai offenzívát indított az Észak-Etiópiában fekvő szövetségi tagállam, Tigráj ellen. A művelet azt követően kezdődött, hogy régiót uraló politikai formáció, a Tigráj Népeinek Felszabadítási Frontja (TPLF) támadást intézett a szövetségi hadsereg Dansa városában fekvő katonai bázisa ellen. Az Etióp Nemzeti Védelmi Erők (ENDF) akciójának célja, hogy megtörje a TPLF hatalmát, helyreállítsa a szövetségi állam egységét és – részben más politikai formációknak is üzenve – elejét vegye a további szeparatista törekvéseknek.

A nemzetközi közvélemény – és a politikai döntéshozók egy része is – értetlenül fogadta Abij Ahmed etióp miniszterelnök november eleji döntését a tigráji válság erőszakos megoldásáról, sőt egyes szereplők részéről felmerült az Addisz-Abebara történő külső nyomásgyakorlás is² annak érdekében, hogy a szövetségi kormány leállítsa a katonai műveleteket. Mindez azonban a jelenlegi etióp helyzet alapvető félreismeréséről/félreértelmezéséről árulkodik, ami azért is veszélyes, mert a körülményeket helytelenül felmérő, alapvetően panelek mentén történő gondolkodás és megoldási kísérletek (pl. a felek tárgyaljanak egymással, Abij azonnal állítsa le az ENDF mozgását, ha pedig nem, fogadjanak el szankciókat Etiópiával szemben) könnyen a jelenlegi, meglehetősen komplex krízis további eskalációjához vezethetnek. Miközben ugyanis valóban tragikus, hogy a helyzet a fegyveres összeütközésig fokozódott, és Tigrájban valóban humanitárius katasztrófa van kibontakozóban – mint minden háború esetén –, nem szabad megfeledkezünk a krízis tágabb és összetettebb kontextusáról. Fontos szem előtt tartani, hogy a jelenlegi polgárháború nem csupán Tigrájról és a TPLF-ről, illetve ezek Abij Ahmedhez fűződő vi-

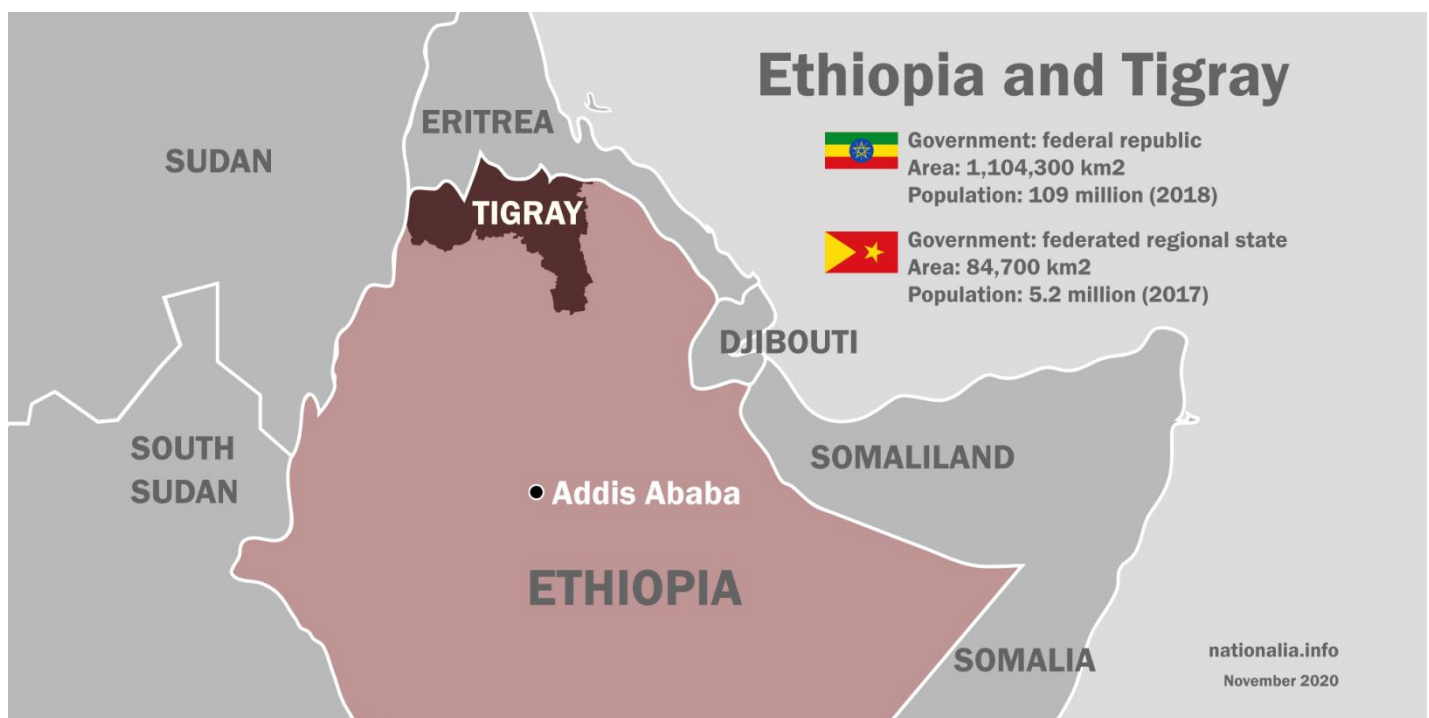
szonyáról szól, hanem a szövetségi struktúra egészéről – végső soron magáról Etiópiáról. Márpedig a kelet-afrikai ország dezintegrációja 2015 óta tart, és ennek fontos fordulópontja a jelenlegi – egyelőre

¹ Dr. habil Marsai Viktor (marsai.viktor@uni-nke.hu) a Migrációkutató Intézet kutatási igazgatója, az NKE ÁNTK egyetemi adjunktusa és az SVKK külsős munkatársa. Jelen tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-5-NKE-74 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

² [Ethiopia: aid workers report chaos as thousands flee fighting](#), [online], 2020. 11. 19. Forrás *Hiiraan* [2020. 11. 23.]

területileg korlátozott – polgárháború.³ Amennyiben Abijnak és az ENDF-nek sikerül úgy pacifikálnia Tigrájt, hogy közben nem enged az etnikai bűnbakkeresés csábításának, az fontos üzenet lehet a 82 népcsoportot tömörítő államalakulat más etnonacionalista politikai formációinak.⁴ Ha azonban kudarcot vall, akkor tovább folytatódhat az az egyre inkább etnikai törésvonalak mentén kibontakozó válság, amely akár a mintegy 110 millió lakosú ország széteséséhez is vezethet, beláthatatlan regionális és a potenciális menekülthullám formájában részben interkontinentális következményekkel.

A tanulmány szerzője korábbi írásaiban már részletesen ismertette a 2018-as etióp átmenethez vezető utat, illetve annak első időszakát.⁵ A jelen írás ezért ezeket csak annyiban fogja tárgyalni, amennyiben azok közvetlenül kapcsolódnak a mostani tigráji válsághoz. Az elemzés fő célja, hogy bemutassa, hogyan alakult a szövetségi kormány és a TPLF viszonya az elmúlt két évben, és mely lépések vezettek a november 4-i fegyveres konfliktushoz. A szerző fő állítása, hogy a tigráji vezetés és az addisz-abebai kormányzat közti feszültség már 2018 óta kódolva volt a rendszerben, és csak idő kérdése volt, hogy mikor vezet mély politikai válsághoz.

Etiópia és Tigráj (Forrás: nationalia.info)

Az előzmények

A 2015-től meginduló etiópai demonstrációk, amelyek élén az oromó népcsoport állt, 2018 elejére juttatták el az uralkodó pártszövetséget, a négy pártot – és számos külső szatellit-formációt – tömörítő Etióp Nép Forradalmi Demokratikus Frontját (EPRDF) arra a felismerésre, hogy a fennálló hatalmi viszonyok megváltoztatása nélkül a szövetségi struktúra össze fog omlani. Az esetenként fegyveres erőszakba torkolló, szélesebb demokratikus jogokat követelő tüntetések farvizén megerősödtek az országban az etnonacionalista formációk, így a különféle, népcsoportok alapján létrehozott szövetségi tagállamok vegyes

³ A konfliktus kapcsán az etióp kormányzat a jogrend helyreállítását célzó műveletről beszél, de figyelembe véve a körülményeket – a TPLF-et a tárgyalásokra való felszólítással külső szereplők legitim félnek ismerik el, a TPLF területeket ellenőriz(ett) és igazgat(ott), illetve szervezett fegyveres ellenállást fejtett ki – a válság *per definitionem* megfelel a polgárháború fogalmának.

⁴ Erről lásd: MARSÁI Viktor: [Újra a szétesés útjára lép Etiópia?](#), [online], 2020. 08. 24. Forrás: *Mandiner* [2020. 11. 23.]

⁵ MARSÁI Viktor: [A 2018-as etióp változásokról I.](#), [online], 2019. 01. 25. SVKK Elemzések 2019/1 Forrás: *SVKK Elemzések* [2020. 11. 23.]; MARSÁI Viktor: [A 2018-as etióp változásokról II.](#), [online], 2019. 01. 25. SVKK Elemzések 2019/2. Forrás: *SVKK Elemzések* [2020. 11. 23.]

lakosságú határvidékeken – sőt gyakran a központi területeken is – napi rendszerességgé váltak az etnikai összecsapások, melyek nem egyszer etnikai tisztogatások formáját öltik. Bár a halálos áldozatok száma inkább százas, mint ezres nagyságrendű maradt, 2018 közepére már csaknem 3 millió ember vált belső menekültté az országban.⁶

Az átalakítás legfőbb akadályát a TPLF jelentette, amely hivatalosan ugyan csak az egyik párt volt az EPRDF-et alkotó négy formáció közül, de valójában szinte teljes kontrollt gyakorolt az ország politikai vezetése fölött csakúgy, mint a biztonsági apparátuson és a gazdaság számos szektorán. Mindezek ellenére a 2018. márciusi-áprilisi átmenet során a tigrinya TPLF elvesztette hagyományos szövetségesei, az amharák és politikusaik támogatását, s kénytelen volt elfogadni, hogy az EPRDF belső reformfolyamata eredményeképpen egy oromó származású politikus, Abij Ahmed került hatalomra.⁷ Az etióp politikai elit jelentős része felismerte ugyanis, hogy a lakosság legnagyobb hányadát – a becslések szerint nagyjából 40 %-át – adó, ugyanakkor évszázadokon keresztül marginalizált népcsoport kirekesztése a valós hatalmi struktúrából többé nem tartható fenn, és az oromó etnonacionalisták leszerelése csak egy oromó miniszterelnök személyén keresztül tűnt megvalósíthatónak.

A karizmatikus Abij Ahmed erre alkalmas figurának látszott, aki ráadásul energikusan vágott bele az ország külső és belső viszonyainak átalakításába, legyen szó demokratizálásról, az ellenzékkel való egyezéstről, a gazdaság átalakításáról vagy az Eritreával való békekötésről. Abij regnálásának első hónapjai valóban imponáló változásokat hoztak tehát, olyan lépéseket, amelyek még hetekkel korábban is elképzelhetetlenek lettek volna.⁸

Ugyanakkor a sokak által bálványozott vezető is szembesült azokkal a strukturális kihívásokkal, amelyek elvezettek a 2015-ös demonstrációkhoz. Az etnikai ellentétek továbbra is tetten érhetőek voltak az országban, és gyakran függetlenül a nagypolitika folyamataitól önálló életet éltek a perifériákon. Így a különféle lépések ellenére – mint például a helyi tárgyalások vagy a Békeügyi Minisztérium létrehozása⁹ – az etnikai alapú összecsapások heti, de legalábbis havi rendszerességűek maradtak a Magasföldön. Bár a belső menekültek száma a 2018 eleji 3 millióról 2020 közepére 1,8 millióra csökkent, az még így is óriási szám.¹⁰ Az etiópiai viszonyokat jól jellemzi, hogy két nappal a tigráji harcok kitörése előtt, november 2-án, az ország másik szegletében, Orómiában, Gawa Qanqa településen az Oromó Felszabadítási Hadsereg fegyveresei 54 amhara civilt, zömében időseket és gyerekeket tereltek egybe és mészároltak le egy iskolaudvaron.¹¹ További problémát jelentett, hogy a régi rendszer hívei, illetve Abij politikai ellenfelei szisztematikusan szították ezeket az ellentéteket – gyakran fegyverek küldésével is.¹² Ezzel párhuzamosan a miniszterelnököt számos kritika érte amiatt, hogy nem lép fel elég határozottan a rendbontókkal szemben – különösen, ha azok saját népcsoportjához, az oromókhoz tartoznak.¹³ Ezekben a vádakban sok igazság volt, Abij ugyanis nem merete megkockáztatni, hogy az oromók elidegenítésével az átmenet közepette társadalmi és politikai támogatás nélkül maradjon. A szélsőséges oromó etnonacionalista, Dzsavar Mohamed 2020. júniusi letartóztatásával azonban ez a törekeny koalíció véget ért, és a miniszterelnök egyértelmű üzenetet küldött saját népcsoportja szélsőségeinek, határozott fellépést ígérve minden széparatista törekvéssel és tendenciával szemben.¹⁴

Az etnikai viszályok mellett súlyos problémát okozott a gazdaság állapota. A másfél évtizeden keresztül követett fejlesztő állam koncepciója a 2010-es évekre kimerülni látszott. A gigantikus infrastrukturális beruházások, mint a Nagy Etióp Újjászületés Gát vagy az Addisz-Abeba–Dzsibuti új vasútvonal növelték ugyan a GDP-t, de egyre kevésbé voltak képesek javítani az általános életszínvonalat. Az ország szinte valamennyi szektorának – a mezőgazdaságtól kezdve a szolgáltatásokon át az iparig – égető szüksége

⁶ [The conflict between Somali and Oromo displaces 2.8 Million](#), [online], 2018. 08. 18. Forrás: *Radioshabelle* [2020. 11. 23.]

⁷ [EPRDF elects Abiy Ahmed chair](#), [online], 2018. 03. 27. Forrás: *TheReporterEthiopia* [2020. 11. 23.]; [Abiy Ahmed sworn in as Ethiopia's prime minister](#), [online], 2018. 04. 02. Forrás: *Al-Jazeera* [2020. 11. 23.]

⁸ Lásd MARSAI Viktor: [A 2018-as etióp változásokról I.](#), i. m.; MARSAI Viktor: [A 2018-as etióp változásokról II.](#), i. m.

⁹ [Ethiopia creates 'Peace Ministry' to tackle violence in sweeping reshuffle](#), [online], 2018. 10. 16. Forrás: *Reuters* [2020. 11. 27.]

¹⁰ [IOM Report: Ethiopia Records More Than 1.8 Million Internally Displaced in 2020](#), [online], 2020. 09. 15. Forrás: *iom.int* [2020. 11. 27.]

¹¹ [At least 54 killed in Ethiopia massacre, says Amnesty](#), [online], 2020. 11. 02. Forrás: *The Guardian* [2020. 11. 27.]

¹² Interjú egy etióp professzorral, Addisz-Abeba, 2019. október; interjú egy etióp NGO vezetőjével, Jigjiga, 2019. május. Az országban mozgó illegális fegyverszállítmányokról lásd [Ethiopia seizes large illegal weapons in sting operation](#), [online], 2019. 10. 06. Forrás: *Xinhuanet* [2020. 11. 27.]

¹³ Interjú egy etióp kutatóval, Addisz-Abeba, 2019. október.

¹⁴ [Jawar Mohammed: The Ethiopian media mogul taking on Abiy Ahmed](#), [online], 2020. 07. 09. Forrás: *BBC* [2020. 11. 30.]

volt külső beruházásokra. Ugyanakkor a kötött devizagazdálkodás, az etióp birr mesterségesen magasán tartott árfolyama és az erős állami kontroll elriasztotta a külföldi tőke zömét. 2019 májusában egy európai diplomata beszámolt róla, hogy számos nyugati üzletember fontolgatja a kivonulást az etióp piacról, mert egyszerűen képtelenek kivonni a nyereséget helyi vállalataikból.¹⁵ Bár ez kétségkívül elejét vette a tőke kiszivattyúzásának az országból és sokakat kényszerített arra, hogy a nyereséget visszaforgassák az etióp gazdaságba, a korlátozás összességében elejét vette a további külső befektetéseknek, és a 2010-es évekre egyértelmű versenyhátrányt okozott Etiópiának.

Abij óriási energiával vágott bele a gazdaság átalakításába, és olyan vállalatok részleges privatizációját vetette fel, mint az Ethiopian Airlines vagy a monopólhelyzetben levő Ethio Telecom.¹⁶ Azonban hamar egyértelművé vált, hogy a külső tőke becsalogatásához esetenként fájdalmas reformokra van szükség. Ennek egyik leglátványosabb eleme az etióp birr (ETB) mesterségesen magasán tartott árfolyamának több lépcsőben történő leértékelése volt,¹⁷ amely egyrészt az export felpörgetését, másrészt a befektetési bizalom növelését célozta. A birr és a külföldi valuták (USD, EUR) közti államilag rögzített, illetve feketepiaci árfolyamok közt 25-30%-nyi különbség is volt,¹⁸ és a kormányzat azt remélte, ennek a szakadéknak a mérséklésével növelheti a külföldi tőkebehozatalt. A lépés azonban jelentős inflációt gerjesztett, különösen az alapvető fogyasztási cikkek vonatkozásában: egyes élelmiszerek ára néhány hónap alatt 30-50%-kal nőtt.¹⁹ Mindez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az Abij Ahmed hatalomra kerülését követő lelkesedés jelentősen csökkent, és 2019 tavaszától érezhetően csökkent a miniszterelnök támogatottsága.²⁰

A külső szereplőknek óriási felelőssége volt abban, hogy ezen a területen nem segítették az etióp átmenetet. Az Egyesült Arab Emírségek egyszeri 3 milliárd USD értékű hitel- és készpénztámogatását leszámítva²¹ az új kormányzat nem kapott jelentős és látványos külső forrást a gazdasági reform levezényléséhez és ahhoz, hogy megteremthesse a bizalmat a magánszektor számára a merészebb beruházásokhoz. Így Abijnek a szűkös belső keretek segítségével kellett megpróbálnia a lehetetlent.

Végül, de nem utolsó sorban érdemes megemlítenünk, hogy a miniszterelnök tevékenysége kapcsán mértékadó szereplők részéről is egyre többször merült fel a kérdés, hogy vajon az ad hoc PR-intézkedések és a nagy stratégiai célok mögött húzódik-e átfogó, átgondolt és kidolgozott stratégia.²² Ennek egyik szembeszökő példája volt az Eritreával kötött békeszerződés: a 20 éves konfliktust lezáró dokumentum kicsit több, mint egy oldal, és alig tartalmaz konkrét intézkedéseket.²³ A felek ugyan elismerték a 2000-es algíri megállapodás rendelkezéseit, de ez nem válaszolta meg a legfontosabb kérdést: nevezetesen, hogy hol fog húzódni a két ország közti határ, ahol még 2016-ban is voltak fegyveres összecsapások.²⁴ A megállapodás kidolgozatlanságát jelezte az is, hogy a két ország között frissen megnyitott határokat pár hónap után le kellett zárni. Az eritreai lakosság ugyanis tömegesen használta ki a legális lehetőséget arra, hogy elmeneküljön Iszajás Afeverki diktatúrája és a katonai kényszersorozások elől.²⁵ Mindezek kapcsán két év alatt sem lehettünk tanúi érdemi előrelépésnek.

A régi gárda bosszúja

Ahogy azt a szerző már korábbi tanulmányában is jelezte, a fenti tényezők mind előrevetítették, hogy a hatalomból kiszorult TPLF nem fog belenyugodni a 2018 utáni helyzetbe, és kísérletet tesz a hatalom visszaszerzésére.²⁶ Annál is inkább, mert Abij rendelkezései számos pontos sértették érdekeiket. Elég itt csupán az etióp–eritreai békekötésre gondolni: a vitatott hovatartozású határszakasz ugyanis Tigráj területét érintette, és a TPLF – amelynek nagy felelőssége volt az 1998–2000-es háború kirobbantásában –

¹⁵ Interjú az EUDEL Etiópia egyik munkatársával, Addisz-Abeba, 2019. május.

¹⁶ 'My model is capitalism': Ethiopia's prime minister plans telecoms privatisation, [online], 2019. 02. 14. Forrás: *Financial Times* [2020. 11. 29.]

¹⁷ Ethiopia: Central Bank Silently Trims Birr Value, [online], 2019. 12. 07. Forrás: *AllAfrica* [2020. 11. 30.]

¹⁸ Interjúk etióp professzorokkal, Addisz-Abeba, 2018. május.

¹⁹ Interjú egy etióp professzorral, Addisz-Abeba, 2019. október.

²⁰ Interjúk Addisz-Abeában és Jigjigában, 2019. május.

²¹ UAE to give Ethiopia \$3 billion in aid and investments, [online], 2018. 06. 16. Forrás: *Reuters* [2020. 11. 30.]

²² Interjú az EUDEL Etiópia egyik munkatársával, Addisz-Abeba, 2019. május.

²³ Ethiopia & Eritrea Peace Treaty and End of UN-Sanctions, [online], 2018. december. Forrás: *Afrika-Komitee* [2020. 11. 30.]

²⁴ Ethiopia and Eritrea trade blame over border clashes, [online], 2016. 06. 13. Forrás: *Al-Jazeera* [2020. 11. 30.]

²⁵ Eritrea shuts all borders with Ethiopia – unilaterally, [online], 2019. 04. 23. Forrás: *Africanews* [2020. 11. 30.]

²⁶ MARSAI VIKTOR: A 2018-as etióp változásokról II, i. m., 4–6. o.

árulásnak és az etióp anyaföld feladásának tekintette a 2018-as békekötést, ami az algíri megállapodás elfogadásával lényegében beismerte Eritrea fennhatóságát Badme városa felett. De a nagy korrupciós botrányokat követő bünvádi perek is – mint amilyen az állami katonai konglomerátum, a METEC 36 vezetője elleni eljárás, amiért nem tudtak elszámolni 1,8 milliárd USD-nyi vagyonnal, vagy 30 főtiszt letartóztatása emberi jogi jogsértések (kínzás, kivégzés) miatt²⁷ – a TPLF olvasatában a régi gárda és a tigrinya elit elleni boszorkányüldözések voltak. Történt mindez annak ellenére, hogy ezekre szabályos eljárások keretében került sor. Sok tigrinya mégis azt érezte, hogy ezek nem a TPLF-et, hanem a népcsoportot célozzák.²⁸ A más közösségek részéről tapasztalható különféle etnonacionalista megmozdulások, amelyek – különösen az oromók részéről – azt hirdették, hogy „most mi ülünk le az asztalhoz”, nem segítették a bizalom erősítését.²⁹ Ráadásul Amhara és Tigráj szövetségi államok határtérségében is napirenden volt a két rokon népcsoport közti erőszak,³⁰ amely tovább mérgezte a felek közti kapcsolatokat és erősítette a TPLF narratíváját arról, hogy a tigrinyák elnyomott néppé lettek saját hazájukban.

2019 tavaszától már egyre többen beszéltek arról, hogy a TPLF a hatalom visszaszerzésére készül, ha kell, erőszakkal, és hogy csak a megfelelő alkalomra vár ehhez.³¹ Tigráj fővárosában, Makaléban (Mekelle) egyre több olyan, a TPLF-hez kötődő politikus és katonatiszt talált menedéket, akik ellen a szövetségi adminisztráció eljárást indított, és akik a jogi számonkérés elől ide menekültek.³²

A TPLF részéről egyértelmű állásfoglalás volt az is, hogy nem vettek részt az etnikai bázison túllépő, az EPRDF utódjának szánt egységes etióp párt, a Jólét Párt (Prosperity Party – PP) 2019. december 1-i megalakításában. Árulkodó volt, hogy a többi három EPRDF-tagpárt, illetve valamennyi szatellitpárt csatlakozott a PP-hez³³ – vagyis a TPLF nemcsak Abijjal, de az ország összes többi politikai formációjával szembe menve járta a maga útját.

A felek közti szakítást is a Debrezion Gebremicsel vezette TPLF harcolta ki. Etiópia ugyanis 2020-ban választásokra készült, az augusztusra kitűzött voksolást azonban el kellett halasztani a koronavírus-járvány miatt. Tény, hogy a választás lebonyolítása a COVID-19 járvány nélkül is számos nehézségbe ütközött volna, s az állandó belpolitikai válságok miatt annak előkészítése – elsősorban az elmaradt cenzus és a választási regisztráció miatt – késésben volt. Emiatt komoly kritikák érték a lépést, mondván: az csupán azt szolgálta, hogy Abij tovább maradhasson hatalmon.³⁴ Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a döntést az a Nemzeti Választási Tanács hozta meg,³⁵ amely számos, az EPRDF-fel korábban szembenálló politikust tömörített – sőt az Abij-érában kinevezett elnökszónya a 2018 előtti rendszer egyik legerősebb kritikusa volt.³⁶ A halasztást a parlament is nagy többséggel fogadta el,³⁷ és valóban felmerül a kérdés, hogy az Etiópiát is sújtó világjárvány közepette – amelynek megfékezése a kelet-afrikai országtól is komoly pénzügyi forrásokat igényelt – valóban értelmes lépés-e megtartani a voksolást, ami szintén jelentős többletköltséget jelentett volna.

A TPLF azonban nem fogadta el a döntést. A párt, illetve Tigráj Régió elnöke, Debrezion többször is hangsúlyozta, hogy a határozatot illegitimnek tekintik, és Tigrájban megtartják a szavazást, azt követően pedig minden más hivatalban maradó formációt illegitimnek tekintenek az országban.³⁸

2020 szeptemberében Tigrájban valóban megtartották a voksolást. A választás kapcsán a fentebb elmondottak mellett is számos kérdőjel merült fel, mint például az állítólagos 97 %-os részvételi arány. Debrezion pártja elsöprő győzelmet aratott, a megméretésre kerülő 152 parlamenti hely közül az összeset

²⁷ [Ethiopia: Dozens of top security officials arrested](#), [online], 2018. 11. 13. Forrás: *Hiiraan* [2020. 11. 30.]

²⁸ Interjú egy etióp professzorasszonnyal, Addisz-Abeba, 2019. május.

²⁹ Lásd erről MARSAI Viktor: [Újra a szétesés útjára lép Etiópia?](#), i. m.

³⁰ [Risk of Conflict Rising Between 2 Ethiopia Regional Powers, Report Finds](#), [online], 2020. 06. 12. Forrás: *VoaNews* [2020.11.30.]

³¹ Interjúk Addisz-Abebában és Budapesten etióp professzorokkal, diákokkal, szakértőkkel, illetve nyugati diplomatákkal, 2019-2020.

³² Interjú egy etióp professzorral, Budapest, 2020. február.

³³ [The new political party of Ethiopia's Abiy holds much promise but faces significant hurdles](#), [online], 2019. 12. 13. Forrás: *Quartz* [2020. 11. 30.]

³⁴ [Ethiopia delays elections: Is COVID a valid excuse?](#), [online], 2020. 08. 18. Forrás: *The Africa Report* [2020. 11. 30.]; [Crisis looms in Ethiopia as elections are postponed](#), [online], 2020. 06. 16. Forrás: *DW* [2020. 11. 30.]

³⁵ [Ethiopia postpones major election because of coronavirus](#), [online], 2020. 03. 31. Forrás: *AP* [2020. 11. 30.]; [Ethiopia has postponed its national elections over coronavirus fears](#), [online], 2020. 04. 01. Forrás: *Quartz* [2020. 11. 30.]

³⁶ [A former opposition leader to oversee elections](#), [online], 2018. 10. 22. Forrás: *Ethiopiaobserver* [2020.11.30.]

³⁷ [Ethiopia extends PM and lawmakers' terms after elections postponed](#), [online], 2020. 06. 11. Forrás: *CGTN* [2020. 11. 30.]

³⁸ Uo.

megszerezte, a maradék 38-at pedig még a voksolás előtti egyeztetések értelmében hivatalosan ellenzéki, de valójában vele szövetséges pártok kapták meg.³⁹

A választások megtartásával a TPLF nem sok manőverezési teret hagyott Addisz-Abebanak és a többi szövetségi tagállamnak. Az etióp parlament felsőháza október 5-i nyitóülésén megszavazta, hogy minden kapcsolatot megszakít a tigráji vezetéssel, és csak a helyi intézményekkel tart fenn kapcsolatot annak érdekében, hogy a közszolgáltatások továbbra is működjenek. A TPLF képviselői ezeken az üléseken már nem vettek részt: s deklarálva, hogy a parlament két házában terminusa október elején lejárt, illegitimnek nyilvánította őket, s nem vettek részt azok munkájában.⁴⁰

A szövetségi kormány még egy utolsó próbálkozást tett a helyzet rendezésére. 2020. októberében megkezdődött az etióp katonai struktúra átalakítása, amelynek keretében az Északi Katonai Parancsnokság új vezetőt kapott volna. A tábornokot azonban a TPLF megakadályozta abban, hogy elfoglalja új beosztását, így dolgvégezetlenül tért vissza a fővárosba.⁴¹

A 2020-as tigráji válság

2020. november 4-én hajnalban az etióp hivatalos szervek közlése szerint a TPLF-hez köthető fegyveres csoportok megtámadták és elfoglalták az ENDF dansai garnizonját, hogy lefegyverezzék a helyőrséget és nehézfegyverekhez jussanak.⁴² Nem sokkal a támadás után Abij Ahmed miniszterelnök bejelentette, hogy a rend és a jogállamiság helyreállítására katonai műveletet indít a TPLF-hez köthető fegyveres csoportok és politikusok lefegyverzésére. Egyes hírek szerint a nap folyamán az etióp különleges erők egy rajtaütés keretében kíséreltet tettek a tigrinya politikai elit letartóztatására Makaléban, de az akció kudarcba fulladt.⁴³

Aligha kétséges, hogy a felek számítottak erre a fejleményre. Ugyanakkor a körülmények ismeretében – az ENDF erőinek felvonulásához Tigráj határára csaknem egy hétre volt szükség – nehezen elképzelhető, hogy Abij tette meg a konfliktushoz vezető végső lépést. Sokkal inkább úgy tűnik, hogy a TPLF akart megelőző csapást mérni és felkészülni a régió védelmére, mielőtt még a szövetségi haderő felkészül a támadásra. Ez annál is inkább tűnik valószínűnek, mert Abijt épp a katonai adminisztráció átalakításának kellős közepén érte a támadás: a biztonsági apparátusban november 8-án bekövetkező vezetőváltások⁴⁴ zöméről ugyanis egyes információk szerint már korábban megszületett a döntés.⁴⁵ A TPLF – amely nem rendelkezett légierővel, sem pedig érdemi légvédelemmel – minden repülést megtiltott a tartomány légtérében.⁴⁶ A rendelkezésnek nem sok katonai jelentősége volt, az etióp légierő már a konfliktus első napjaiban megkezdte a TPLF nehézfegyver-készletei elleni légitámadásokat.⁴⁷

A tigráji válság nem sok jóval kecsegtetett Etiópia és a térség biztonsága szempontjából. A becslések szerint a TPLF akár 250 000 fegyverest is hadrendbe tudott állítani – bár ezek meglehetősen vegyes harci értékkel rendelkeztek.⁴⁸ Ez a szám különösen annak tükrében tűnt hatalmasnak, hogy az ENDF hivatalos létszáma 140 000 fő volt.⁴⁹ Ráadásul a tigrinya milíciák évtizedeken keresztül vívták harcukat Mengisztu Hailé Mariam diktatúrája ellen, és kihasználva a lakossági támogatást és a domborzati viszonyokat, felőrölték a rezsim erőit, ami nagyban hozzájárult annak 1991-es bukásához. Az 1998–2000-es etióp–eritreai háború, illetve a felek közti azt követő kisebb összecsapások is mind növelték a TPLF harcedzettségét. Ráadásul mivel 2018 előtt az ENDF felső, középső és alsó vezetésének, illetve állományának jelentős részét is TPLF-szimpatizánsok alkották, akik olyan harctereken szereztek tapasztalatokat, mint Szomália vagy

³⁹ [Governing party in Ethiopia's Tigray sweeps regional polls](#), [online], 2020. 09. 12. Forrás: *Hiiraan* [2020. 11. 30.]; የትግራይ ምርጫ፡ ባትግራይ ክልላዊ ምርጫ ህወሓት ማሸነፍ ተገለፀ, [online], 2020. 09. 11. Forrás: *BBC* [2020. 11. 30.]

⁴⁰ [Ethiopian parliament votes to cut ties with Tigray region leaders](#), [online], 2020. 10. 08. Forrás: *Hiiraan* [2020. 11. 30.]

⁴¹ [Ethiopia's Tigray blocks general's appointment in blow to Abiy](#), [online], 2020. 10. 31. Forrás: *Hiiraan* [2020. 11. 30.]

⁴² [Ethiopia nears war as PM orders military into defiant region](#), [online], 2020. 11. 04. Forrás: *Hiiraan* [2020. 11. 30.]

⁴³ [BREAKING: Ethiopia's failed "Surgical Strike" commando raid to remove the Tigray leadership](#), [online], 2020. 11. 05. Forrás: *EritreaHub* [2020. 11. 30.]

⁴⁴ [News Alert: Unprecedented move by PM Abiy sees new leadership in entire security sector, foreign ministry](#), [online], 2020. 11. 08. Forrás: *Addis Standard* [2020. 12. 01.]

⁴⁵ Interjú egy etióp kutatóval, Budapest, 2020. november.

⁴⁶ [Tigray region in Ethiopia bans flights from airspace](#), [online], 2020. 11. 04. Forrás: *Aviation24.be* [2020. 12. 01.]

⁴⁷ [Ethiopia says forced into 'aimless war' as bombings alleged](#), [online], 2020. 11. 06. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ [Ethiopia says Tigray town seized, war embroils Eritrea](#), [online], 2020. 11. 16. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

Dél-Szudán, a szövetségi erők számára nem sok jót ígért az offenzíva. Annál is inkább, mert az állományban még mindig nagy számban megtalálhatóak voltak a tigrinyák. Nem véletlen, hogy a hadműveletekkel párhuzamosan az ENDF külföldi kontingensei több esetben is leszereltek és hazaküldtek katonákat – állítólag nem etikai alapon, hanem a TPLF-fel való szimpatizálás alapján.⁵⁰

Ugyanakkor az ENDF dansai barakkja elleni támadással a TPLF elkövette azt a hibát, hogy magára haragította a többi 81 népcsoportot. Ahogy egy etióp szakértő fogalmazott: „nem kellett volna megtámadniuk a hadsereget. Ezzel egyenesen Etiópia szíve ellen intéztek támadást.”⁵¹ Bármilyen harcedzettek is voltak a tigrinyák, nehezen volt elképzelhető, hogy a lakosság 5 % adók népcsoport hosszú távon dacolhat a maradék 95 %-kal – főleg úgy, hogy az ENDF jelentős fölényrel rendelkezett a fegyverzet terén. A TPLF agressziója ráadásul – legalábbis ideiglenesen – megteremtette Etiópia régóta vágyott egységét, és a nacionalizmus felfűtésével az egyes népcsoportok, illetve vezetőik, félretéve az évtizedes konfliktusokat, egy emberként siettek a szövetségi kormány támogatására demonstrációk és véradás formájában.⁵² Fontos aláhúznunk, hogy miközben a legtöbb külföldi médium (félreértve a konfliktust) Abij és a TPLF szembenállásáról szólt, a TPLF elleni rendelkezéseket – ahogy a későbbiekben látni fogjuk – alapvetően nem a kormány, hanem a parlament hagyta jóvá, méghozzá lényegében ellenszavazatok nélkül. Vagyis a TPLF nem Abijjal, hanem Etiópiával találta szemben magát.

A konfliktus kapcsán a fő kérdés az volt – és részben az ma is –, hogy a konfliktus mennyire a TPLF és mennyire a tigrinya nép lázadása a szövetségi adminisztrációval szemben. Utóbbi kommunikációjában következetesen lázadó klikkről és csoportról beszélt, és Abij többször is hangsúlyozta, hogy a katonai művelet nem a tigrinyák ellen, hanem a tigrinyák felszabadításáért folyik egy illegitim adminisztrációval szemben.⁵³ Ugyanakkor az általános hírzárlet miatt nem lehetett tudni, hogy milyen magatartás várható a lakosság részéről.

A légitámadások a következő napokban is folytak, és Abij szerint megsemmisítették a TPLF teljes nehézfegyverzetét (amit a későbbi, etióp és eritreai városok elleni rakétatámadások nem igazoltak). Ugyanakkor a szárazföldön egyelőre a TPLF-é maradt a kezdeményezés, s a lázadó erők több szövetségi rendőri posztot is megtámadtak.⁵⁴

November 7-én a parlament szövetségi ügyek ellenőrzésével megbízott felsőháza szavazást tartott, amelynek értelmében új adminisztrációt és képviselőket hozott létre Tigráj számára.⁵⁵ Ugyanakkor döntöttek 39 TPLF tisztviselő, köztük Debrezion képviselői immunitásának megszűnéséről.⁵⁶ November 13-án a parlament az Addisz-Abebai Egyetem oktatóját, Mulu Negát választotta meg az új tigráji kormányzat vezetőjének.⁵⁷ Ekkor már az első halottak és sebesültek is áramlani kezdtek a Tigráj és Amhara szövetségi tagállamok határához közeli kórházakba,⁵⁸ Szudánból pedig jelentések érkeztek azokról a szövetségi alakulatokról, rendőrökről, vámtisztvekről, akiket a TPLF-hez hű erők szorítottak ki Nyugat-Tigrájból.⁵⁹ Ezzel kezdetét vette a konfliktus nemzetköziesedése: rajtuk kívül több ezer civil menekült érkezett Szudánba, zömében a TPLF által elűdözött más etnikai csoportok képviselői. Kartúm 200 000 érkezővel számolt néhány héten belül.⁶⁰

Az első információk az ENDF szárazföldi offenzívájának megindításáról és tértnyeréséről november 12-13-án jelentek meg a sajtóban. A kormányerők hadmozdulatait azt célozták, hogy megakadályozzák a konfliktus eszkalációját, elvágják a TPLF esetleges menekülési útját, és a perifériák felől közeledve kerítsék be a tartomány központját, a lázadók főhadiszállását, Makalét. Ennek érdekében az ENDF először Nyugat-Tigrájt tisztította meg, lényegében néhány nap alatt.⁶¹ Ezzel Szudán és részben Eritrea felé le tudták zárni a határt, ami a Szudán felé érkező menekültek számának drasztikus csökkenéséhez, majd elapadásához

⁵⁰ [Tigrayan peacekeepers in Somalia disarmed by Ethiopian colleagues amid conflict at home](#), [online], 2020. 11. 19. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁵¹ Interjú egy etióp szakértővel, Budapest, 2020. november.

⁵² [Ethiopia PM claims major advance in Tigray region](#), [online], 2020. 11. 12. Forrás: *Al-Jazeera* [2020. 12. 01.]

⁵³ [Ethiopian leader says assault on rebel bastion in Tigray ready to begin](#), [online], 2020. 11. 26. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁵⁴ [Ethiopian PM announces airstrikes in country's Tigray region](#), [online], 2020. 11. 07. Forrás: *Hiiraan* [2020.12.01.]

⁵⁵ [Ethiopia to replace Tigray region leadership as forces clash](#), [online], 2020. 11. 07. Forrás: *Hiiraan* [2020.12.01.]

⁵⁶ [First witness account emerges of Ethiopians fleeing conflict](#), [online], 2020. 11. 12. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁵⁷ [Ethiopia appoints new Tigray leader, Amnesty reports 'massacre'](#), [online], 2020. 11. 13. Forrás: *Al-Jazeera* [2020. 12. 01.]

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ [Ethiopian army flee to Sudan over clash with Tigrayan forces- local media](#), [online], 2020. 11. 09. Forrás: *Hirraan* [2020. 12. 01.]

⁶⁰ [First witness account emerges of Ethiopians fleeing conflict](#), i. m.

⁶¹ [Ethiopia claims big advance in Tigray, Amnesty reports mass killing](#), [online], 2020. 11. 13. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

vezetett.⁶² Az előrenyomulás során derült fény a konfliktus egyik legborzalmasabb epizódjára, a Himéra közelében, Mai Kadra településen elkövetett mészárlásra, melynek során a TPLF-hez köthető fegyveresek legalább 500 civilt, zömében amharákat mészároltak le.⁶³

A tigráji harcok helyzete 2020. november 18-án. (Forrás: [Political Geography Now](#))

Az ENDF offenzívájának egyik tengelyét a Gondar–Csú Ber–Sire városokat összekötő B-30-as főút jelentette, amely mentén a szövetségi haderő lényegében kettészakította Tigrájt. Mint láttuk, a TPLF hamar elvesztette Nyugat-Tigrájt, és innentől kezdve ott csak szórványos összecsapásokra került sor. Az ENDF offenzívája Sire közelében lassult le, ahol a magas hegyek, illetve az épített környezet nehezebbé tette az előrenyomulást. A szakértők többsége arra számított, hogy a TPLF a Sire–Akszúm–Adúa–Adigrat városok jelentette, csaknem 100 km-en elnyúló vonal mentén fog berendezkedni az elhúzódo védekezésre, amely négy természetes akadályt jelentett a Makalé felé történő nyugati, majd déli előrenyomulás előtt.⁶⁴ Ennek megvoltak a maga történeti előzményei is: ez volt az a térség, ahol az abesszin haderő a 19. században

⁶² [Fighting in border areas prevent Ethiopian from crossing into Sudan](#), [online], 2020. 11. 26. Forrás: *Sudantribune* [2020. 12. 01.]

⁶³ [Ethiopia: Investigation reveals evidence that scores of civilians were killed in massacre in Tigray state](#), [online], 2020. 11. 12. Forrás: *Amnesty International* [2020. 12. 01.]

⁶⁴ Interjú egy etióp szakértővel, Budapest, 2020. november.

megsemmisítette az országba betörő olasz csapatokat. A lázadó erők szisztematikusan elpusztították a hidakat, hogy lassítsák a szövetségi erők támadását.⁶⁵

Az offenzíva másik tengelyét a dél felől Makaléba vezető A-2-es főút jelentette. Itt az ENDF már kezdetben is jóval komolyabb ellenállással találkozott, mivel rögtön Tigrájba belépve szembe találta magát Alamata városával, amely szintén kiváló terepet biztosított a védelmi harcokhoz. Így itt napokig nem is történt elmozdulás a frontvonalban.

November közepén, a harcok második hetében Nyugat-Tigráj pacifikálása mellett újabb jelei mutatkoztak annak, hogy a TPLF pozíciói gyengülnek: november 14-én ugyanis a lázadók rakétatámadást hajtottak végre Gondar és Bahir Dar repülőterei ellen, amelyekről állításaik szerint az etióp légierő őket támadó repülőgépei felszálltak.⁶⁶ Hasonló támadás érte Aszamarát is, amely Debrezion vádjai szerint segítséget nyújtott az ENDF hadműveleteihez.⁶⁷ A pontatlan akciók, amelyek zömében lakott területeket értek, nem voltak alkalmasak a katonai helyzet érdemi befolyásolására, azt azonban elérték, hogy még inkább elidegenítették maguktól az etióp lakosságot, s magukra haragították Eritreát is. Eközben az etióp ügyészség mintegy 90 TPLF vezető, diplomata és katonatiszt ellen adott ki elfogatóparancsot.⁶⁸

November 16-án az ENDF elfoglalta Alamatát, ahol állítólag 10 000 lázadó tette le a fegyvert.⁶⁹ Innentől kezdve a TPLF már nem tudta érdemben megakasztani az A-2-es út mentén folyó ENDF-offenzívát, és a szövetségi erők folyamatos harcok mellett ugyan, de napról napra közelebb kerültek Makaléhoz. Az északkeleti fronton pár nappal később, november 20-án következett be az áttörés, amikor az ENDF elfoglalta Akszúmot és Adúát, majd november 21-án Adigrátot.⁷⁰ Az előrenyomulás tempója azt mutatta, hogy a lázadók védelme kártyavárként omlott össze, és nem voltak képesek érdemi erőket felvonultatni az ENDF-fel szemben.

November 22-én Abij Ahmed egy televízióüzenetben 72 órás ultimátumot adott a TPLF erőinek, hogy feltétel nélkül tegyék le a fegyvert, különben megindítja a végső támadást Makalé ellen. Ekkorra már az ENDF csak pár tucat kilométerre állt a várostól. A miniszterelnök felhívta a lázadók figyelmét, hogy mindenképp szeretné elkerülni a vérontást és a város elpusztítását, illetve kérte a félmillió város lakosságát, hogy hagyja el a települést, nehogy a harcok áldozatává váljon.⁷¹ Ezzel párhuzamosan – mivel a területen minden kommunikációs csatornát elvágta – a hadsereg helikopterei tigrinya nyelvű röplapokat szórtak a városra az üzenettel.⁷²

A helyzet még ekkor is azt mutatta, hogy a szövetségi kormány súlyos harcokkal számol Makalében, és a legtöbb szakértő is ettől tartott. A 72 órás ultimátum idejére az ENDF-nek is szüksége volt, hogy a gyors térférés után konszolidálja logisztikai ellátását, kijavítsa a TPLF által tönkretett infrastruktúrát, és felkészüljön a Makalé elleni ostromra.

Mint utólag kiderült, az elővigyázatosság feleslegesnek bizonyult: miután a TPLF visszautasította a fegyverletételt, és 26-án az ultimátum lejárt, az ENDF folytatta előrenyomulását Makalé felé, amelyet komolyabb összetűzések nélkül, november 28-án el is foglalt. A TPLF vezetése elmenekült, a harc folytatására szólítva fel híveit.⁷³

Kilátások

2020. december 1-én, a kézirat lezárásának időpontjában a TPLF vezetésének zöme ismeretlen helyen tartózkodott. Egyes tagjait Szudánban ismerték fel és tartóztatták le a hatóságok, nagymennyiségű készpénz és arany társaságában.⁷⁴ Bár a lázadócsoporthoz szerint a küzdelem nem ért véget, és Debrezionnak a

⁶⁵ [Both sides claim big wins as Ethiopia fighting enters third week](#), [online], 2020. 11. 18. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁶⁶ [Explosions reported in two cities in Ethiopia's Amhara state](#), [online], 2020. 11. 14. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁶⁷ [Missiles hit Eritrean capital, Asmara, after Tigray threatens to attack Eritrea](#), [online], 2020. 11. 14. Forrás: *Eritreahub* [2020. 12. 01.]

⁶⁸ [Explosions reported in two cities in Ethiopia's Amhara state](#), i. m.

⁶⁹ [Ethiopia says Tigray town seized, war embroils Eritrea](#), [online], 2020.11.16. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁷⁰ [Pro-government media in Ethiopia have reported ENDF seizing Adigrat town](#), [online], 2020. 11. 21. Forrás: *Twitter* [2020. 12. 01.]

⁷¹ [PM gives Tigray Special Forces, militia and junta 72 hours to surrender](#), [online], 2020. 11. 23. Forrás: *Fanabc* [2020. 12. 01.]

⁷² [Ethiopian forces capture town, move toward Tigrayan capital, senior armed forces officer says](#), [online], 2020. 11. 27. Forrás: *Reuters* [2020. 12. 01.]

⁷³ [Ethiopian army retakes control of Tigray capital](#), [online], 2020. 11. 29. Forrás: *Sudantribune* [2020. 12. 01.]

⁷⁴ [Sudan arrests Tigray militia leader](#), [online], 2020. 12. 01. Forrás: *Sudantribune* [2020. 12. 01.]

Reutershez küldött üzenete értelmében az ENDF „brutalitása csak növelte az elkötelezettségünket arra, hogy a végsőkig harcoljunk a megszálló erőkkkel szemben”, ez egyelőre nem tűnik többnek politikai propagandánál.⁷⁵ A TPLF nem volt képes jelentős erők mobilizálására. Az, hogy a kedvezőtlen terepviszonyok ellenére az ENDF lényegében két hét alatt elfoglalta Tigrájt, azt mutatja, hogy a tigrinya vezetés mögött nem állt elegendő lakossági támogatás – sőt, az a kérdés is felmerül, hogy egyáltalán a saját(jának gondolt) fegyveres erői milyen mértékben támogatták őket. Egyelőre semmi nyoma nincs egy tigrinya népfelkelésnek, és hihetőnek tűnik Addisz-Abeba hivatalos kommunikációja, mely szerint erre nem is kerül sor, csupán egy szűk politikai csoport hajszolta háborúba a régiót.⁷⁶

Fontos kérdés persze, hogy az etióp vezetés fenn tudja-e tartani ezt a helyzetet, és meg tudja-e győzni a tigrinya lakosságot, hogy nem tekinti őket ellenségnek. A TPLF ugyanis – történeti hagyományaira alapozva – valamilyen szintű és méretű gerillaháború fenntartására valószínűleg képes lesz. Önmagában ez nem jelent majd katasztrófát: az országban legalább féltucat kisebb fegyveres csoport tevékenykedik, amelyek minimális hatással vannak Etiópia biztonságára. Abban az esetben azonban, ha az ENDF bevonulása és az új tigráji adminisztráció kinevezése politikai bosszúmechanizmussá válik, a TPLF gyorsan növekvő támogatásra számíthat a lakosság részéről. Bár Abij nyilatkozatai ezen a téren mértékadóak, ez a kérdés alapvetően az alsóbb parancsnokok és közszolgák szintjén fog eldőlni – akikkel a lakosság napi szinten találkozik.

Abij Ahmed és az új adminisztráció megerősödve került ki a küzdelem első szakaszából. A miniszterelnök erős kézzel kezelte a 2018-as átmenet óta eltelt idő – sőt talán az 1991 óta tartó időszak – legsúlyosabb válságát, meggyőzve arról az etióp népcsoportokat, hogy az államszövetség egységének megővése érdekében képes a határozott cselekvésre. Ugyanakkor ebben partnerre talált a szövetségi intézményekben, sőt az ellenzéki pártokban is. Etiópia népei olyan egységben sorakoztak fel a miniszterelnök és az ENDF mögött, amelyre az eritreai háború óta nem volt példa. Ráadásul a TPLF Dansa elleni fegyveres támadása jogilag és morálisan is igazolhatóvá tette a régi gárda elleni katonai fellépést. Ugyanakkor Abij és a szövetségi haderő a konfliktus komolyabb regionális eszkalációját is megakadályozta: a Szudánba érkezett 44 000 menekült⁷⁷ messze elmaradt a várakozásokról, és a TPLF próbálkozásai ellenére Eritreát sem sikerült belesodorni a háborúba. Mindez komoly eredmény annak tükrében, hogy a legtöbb szakértő ennek kivitelezését elképzelhetetlennek tartotta. A válság eddigi legsúlyosabb regionális következménye, hogy az etióp kormány több ezer katonát vont ki Szomáliából, akik eddig az as-Sabáb elleni harcot támogatták. Ha ezek visszatelepítésére nem kerül sor rövid időn belül, az jelentősen rontani fog az eleve törékeny szomáli biztonsági helyzeten – a dzsihádisták felkelés csaknem másfél évtizedes történetében ugyanis bebizonyosodott, hogy az as-Sabáb gyorsan kihasználja a hasonló lehetőségeket.⁷⁸

Érdekes tapasztalni, hogy a fentiek ellenére a külső szereplők zöme továbbra is olyan forgatókönyvek megvalósítását szorgalmazza, amelyek alapjaiban mondanak ellent a tigráji válság dinamikájának. Ezek legfőbb eleme a TPLF és Addisz-Abeba közti megbékélés és tárgyalások szorgalmazása, ami több szempontból is érthetetlen. Egyrészt a fegyveres agressziót a lázadó csoportok kezdték úgy, hogy annak hosszú hónapok belpolitikai szabotázsain keresztül ágyaztak meg, szembe menve a teljes etióp politikai rendszerrel és jogrenddel. Nem véletlen, hogy Abij nyilatkozataiban következetesen a jogrend helyreállítását célzó műveletről beszélt, és hogy egy szűk politikai klikk ellen vezet katonai műveletet, amely az ország egységét és stabilitását fenyegeti. Utalva arra, hogy a tigrinya lakosság nem állt ki a TPLF harca mögött, ez a magyarázat helytállóan tűnik, mint ahogy az az állítás is, hogy nem nagyon van miről tárgyalni Debrezion csoportjával. A tigrinya elit nyílt fegyveres támadást hajtott végre a szövetségi állam ellen, következetesen ásta alá annak struktúráját, sőt fegyveresei népiertást hajtottak végre a harcok alatt. Ilyen körülmények között nem nagyon látszik bármiféle tárgyalási alap, amely teret engedett volna az egyezkedésnek. Az ENDF gyors katonai sikerei ráadásul ezt – úgy tűnik – szükségtelemmé is tették. Bármennyi szörnyűséggel jár is egy fegyveres beavatkozás – az ENDF eltévedt bombái például eltalálták a Makaléi Egyetem campusát is, több sebesülést is okozva⁷⁹ –, az etióp kormánynak erőt kellett mutatnia: nem csupán a TPLF, de az ország többi etnonacionalista formációja számára is, elkerülve egy még súlyosabb eszkalációt.

⁷⁵ [Tigray forces claim to have shot down Ethiopian plane, taken town](#), [online], 2020. 11. 29. Forrás: *Reuters* [2020. 12. 01.]

⁷⁶ [TPLF Junta has no popular support in Tigray: Billene Syourm from PM Press Secretariat Office](#), [online], 2020. 12. 01. Forrás: *Fanabc.com* [2020. 12. 01.]

⁷⁷ [Fighting in border areas prevent Ethiopian from crossing into Sudan](#), i.m.

⁷⁸ [Ethiopia Withdraws Thousands of Troops From Neighboring Somalia](#), [online], 2020. 11. 13. Forrás: *Bloomberg* [2020. 12. 02.]

⁷⁹ Elektronikus levél egy makaléi professzortól, 2020. november.

Mindezek tükrében különösen megdöbbentő, hogy az Európai Unió válságkezelésért felelős biztosa, Janez Lenarčič arról beszélt, hogy meg kell fontolni az Etiópiának nyújtott segélyek leállítását, amennyiben az ENDF nem hagy fel a katonai akciókkal.⁸⁰ Hasonló ötlet fogalmazódott meg brit honatyák részéről.⁸¹ Abij ezekre a felvetésekre meglehetősen élesen reagált, visszautasítva az ország belügyeibe való beavatkozást és szuverenitásának megsértését.⁸² A nyugati megnyilvánulások különösen annak tükrében visszásasak, hogy eközben arról meglepedkezni látszanak, hogy mégiscsak a TPLF kezdte a fegyveres harcot, illetve milíciái hajtották végre a mai-kadrai mészárlást. Erre vonatkozóan azonban nem találunk elítélő nyilatkozatokat.

Az európai hozzáállás a válsághoz azért is szűklátókörű és kontraproduktív, mert eközben a térség államai szinte kivétel nélkül támogatásukról biztosították Abijt, vagy legalábbis tartózkodtak az érdemi véleménynyilvánítástól, beleértve Szudánt és Szomáliát is,⁸³ akiknek pedig korántsem kiegyensúlyozott a viszonyuk Addisz-Abebéval. Előbbi például a válsággal párhuzamosan épp blokkolta a Nagy Etióp Újjászül-tés Gát körüli háromoldalú tárgyalásokat. Mégis, mind Kartúm, mind Mogadishu felismerte, hogy egy elhúzódó válság az egész régióra nézve beláthatatlan következményekkel járna, és hogy a fennálló helyzetben a szövetségi kormány mögött kell kiállniuk. Az Afrikai Unió közvetítési kísérletei is meglehetősen hatástalanok maradtak – ugyanakkor az etióp kormány kérésére ellenvetés nélkül elbocsátották a szervezet TPLF-hez közel álló biztonsági főnökét.⁸⁴

A nyugati országok hozzáállását a válsághoz részben magyarázza, hogy az etióp diplomáciai testület jelentős részét továbbra is az egykori TPLF-kárderek adják, akik ennek megfelelően interpretálták az etiópiai eseményeket. Ennek egyik jó példája Tedrosz Adhanom, a WHO igazgatója, aki diplomáciai források szerint komoly erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy javítsa a lázadók nemzetközi pozícióit és megítélését. A korábban etióp külügyminiszterként is tevékenykedő Tedrosz ráadásul a koronavírus-világjárvány miatt most jóval több találkozón vesz részt, mint korábban.⁸⁵

A nemzetközi szereplők legfontosabb feladata tehát nem az, hogy panelszerű válaszokat adjanak a tigráji válságra, hanem hogy megértve annak kereteit és dinamikáit, abban segítsék a szövetségi kormányzatot, hogy minél előbb pacifikálhassa a területet, újraindítsa ott a közszolgáltatásokat és az adminisztrációt, végül pedig a gazdaságot. Az esetleges nyomásgyakorlásnak pedig nem a TPLF-fel való tárgyalásra kell koncentrálnia, hanem arra, hogy az ENDF és Addisz-Abeba valóban a tigrinya lakosság felzabadozóiként és védelmezőiként működjön.

⁸⁰ [EU considers aid cut to Ethiopia amid violence](#), [online], 2020. 12. 01. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

⁸¹ [Ethiopia: aid workers report chaos as thousands flee fighting](#), i.m.

⁸² [EU considers aid cut to Ethiopia amid violence](#), i.m.

⁸³ [Ethiopia's NSA chief meets with President Farmajo in Mogadishu](#), [online], 2020. 11. 24. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]; [Sudan's Hamdok speaks with Ethiopian counterpart over Tigray clashes](#), [online], 2020. 11. 04. Forrás: *Sudantribune* [2020. 12. 01.]

⁸⁴ [Ethiopia: AU Says Security Chief Fired After Ethiopia 'Withdrew Trust in Him'](#), [online], 2020. 11. 16. Forrás: *AllAfrica* [2020. 12. 02.]

⁸⁵ [Ethiopia: WHO director-general works as TPLF diplomat](#), [online], 2020. 11. 17. Forrás: *Hiiraan* [2020. 12. 01.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2020/25

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Tólas Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Marsai Viktor, 2020